

"העולם הזה" שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03243386. תאריך: 136 • מען מכרזי: "עודמפרם" • מודפס ב"הדפוס החדש" בע"מ, תל אביב, רח' בן-יאכניגדור • הפצה: "גד" בע"מ • גזופות: צינקהרסיה כספי" בע"מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • אלי תבור • עורך תכנית: יוסי שנון • עורכת כיתוב: נורית יהודאי • ראש המינהלה: אברהם סיטון • מח' המודעות: רפי זכרונני • המו"ל: העולם הזה בע"מ.

קרא ירי

שני המאורעות הכוללים ביותר ב חגיגות יום העצמאות השנה היו דווקא אלה שלא תוכננו מראש. האחד היה היראיון שהעניק הרמטכ"ל, רביאלוף רפאל ("רפול") איתן, לכתב העצבאי של הטל וויזיה עמרים ינר. השני היה התקרית שאירעה במסיבה פרטית בין השחקן חיים טופול לבין עורך-המישנה של הארץ, גר עון סאמט.

למרות שבמאמץ מסויים ניתן לעשות אנאלוגיה בין שני האירועים ולמצוא להם רקע פסיכולוגי משותף, הרי דווקא אותה תקרית בסיגנון הסלפסטיק, שחיים טופול הוא גיבורה, היא בעלת משמעות סימפ טומאטית יותר לגבי מה שמתרחש כיום בחברה הישראלית.

בערב יום העצמאות ערכו רבקה' (מד' גיק), שחקנית הצינבסטרון לשעבר, ובעלה מקס קרמר, את מסיבת יום העצמאות המסורתית שלהם, בביתם שבכפר שמריהו. מזה שנים שמסיבת יום העצמאות בבית הזוג קרמר הפכה לגבי ציבור מסויים חלק אינטגרלי של החג, ממש כמו פטרי שי הפלסטיק או ריח הסטייקים בחוצות לגבי אחרים.

חיים טופול, שהוא אורח קבוע במסיבה מסורתית זו, הגיע אליה גם הפעם ברוח טובה, כרגיל. אולם רק הבחין באחת הדמויות בקהל. נדלק מייד כפר למראה צבע אדום. "אני עומד לעשות משהו נורא", אמר טופול לסובבים אותו. האיש שעורר את חמתו של חיים טופול היה גרעון סאמט, העורך האחראי של היומון הארץ.

ביום השישי, ה-5 במאי, התפרסם במדור מכתבים למערכת של הארץ, מכתבו של מנחם בן-יעקב מרמת-הן, בו תמה הכותב: "האם היה זה מן התבונה שחיים טופול ונחמה הנדל יופיעו בתוכנית המרכזית בטלוויזיה במוצאי יום העצמאות ה-30 למדינת-ישראל (טופול יהיה הזמנה). ש' הרי שניהם יורדים מן הארץ. וכותם של אמנים שיושבים כאן קבע קודמת, ואין ספק שניתן למצוא מבין אלו המתאימים לתפקידים שימלאו טופול והנדל."

הכינוי "יורד" שהודבק במכתב זה ל- חיים טופול, נראה לו, כפי שהסביר אחר כך, פוגע ומעליב, ובצדק, טופול מחויק בבית ברחוב דוב הוז בתל-אביב, שבדירה אחת בו התגורר עוד לפני שהפך לסופר-סטאר בינלאומי. בתו משרתת בצבא. בלה קת הנח"ל. בנו לומד בגמנסיה תל-אביב בית. הוא עצמו מתגורר בארץ בכל עת שעסקיו הבינלאומיים אינם מחייבים את שהותו בחו"ל ומשרת חודש בשנה במילור-איים. הוא מוכר בכל העולם כשחקן ישראלי. ספק אם ההגדרה "יורד" לגביו, אם לנקוט בלשון המעטה, היא מוצלחת.

זמרות שנפגע מאותו מכתב קצר עד עומק נפשו. בחר טופול שלא להגיב ולהתעלם ממנו. אולם ערב יום העצמאות התפרסם במדור המיכתבים בהארץ מיכתב נוסף באותו עניין. הפעם היה זה אחד, יונה מרגלית מ-רמת-השרון, שהלך בעקבותיו של כותב המכתב הראשון, מנחם בן-יעקב. כתב

אורחים למסיבה. הוא בחר בקפדנות אחת מתוך הקערות. נטל אותה בידו, התקרב אל המקום בו ניצב סאמט, ניגש אליו מאחור, ומבלי לומר דבר הפך את תוכנה של הקערה על ראשו של סאמט. על-פי אחת הגירסות הכילה הקערה חצילים במיץ עגבניות. גירסה מדוייקת יותר מתארת את תכולתה של הקערה כסלט גאמבה. כך או כך, הסלט נשפך על פני סאמט ובגדיו. ניתן גם על בגדי האורחים שהתקלחו מסביב והוכו בתדרמה. ברגע הראשון סברו כי פניו של סאמט מלאים דם. נוצרה מהומה שבמהלכה דחפו טופול וסאמט זה את זה, תוך חילופי דברים קשים, אך לא התלפפו סטירות. כפי שתואר באחד העיתונים, סאמט גם לא הטיח את קערת הגאמבה חזרה בפניו של טופול, כפי שפורסם, אולי מהסיבה הפשוטה שלא נותרה עוד גאמבה בקערה שנהפכה עליו.

סאמט, שהותקף ללא כל התגרות מצידו ומבלי שהיה מוכן כלל לתקיפה, נלקח לביתה של ח'כ' שולמית אלוני הגרה בשכונה. שם רחץ את ראשו והחליף את חולצתו. רק כשחזר למסיבה בביתה של רבקה' מהצינבסטרון, הסתברה לו העילה בגללה תקף אותו טופול — פרשת שני המכתבים שפורסמו במדור המכתבים של הארץ. בינתיים חזרה גם אל טופול צלילות דעתו והוא ניגש אל סאמט והתנצל בפניו על מעשהו.

לעצם מעשה התקיפה של חיים טופול, הרי שהוא ראוי לגינוי ולהוקעה חריפים. גם אם בעיניו לא נראתה תגובתו אלא

עורך סאמט

זעקת "עליהום" מכוונת מנבחה

כמעשה קונדס שובבי, אסור לפרש אותה ברוח זו. תקיפת עיתונאי בגלל דברים שכתב או שהתפרסמו בעיתונו, היא מעשה ביריונות אליים, שלא יכולה להיות לו בשום מיקרה הצדקה כלשהי. ומבחינה זאת אין כל הבדל בין הטלת גאמבה על ראש העיתונאי או נעיצת סכין בגופו.

אנו, במערכת זו, שחבריה — יותר מכל חברי מערכת עיתון אחר בארץ — היו קורבנות של מעשי ביריונות, אלימות והתנששויות שהגיעו עד לגיסיונות רצח. רגישים במיוחד לתופעה פסולה זו, המעיי זה על הידרדרות תרבותית וחברתית. גם הפעם, כאשר העובדה שעיתונאי הותקף בצורה שפגעה בתלבושתו בלבד אך לא בגופו, גוררת אנשים להתייחס בסלחנות למעשה התקיפה של טופול, אסור להפחית מחומרת המעשה. כל ניסיון להצדיק אותו בטענה זו או אחרת, יש בו כדי לפתוח פתח למעשים המוריים, העלולים להסתיים בצורה טראגית יותר. ובנקודה זו התגלתה הפעם תופעה מדר-איגה.

לא חיים טופול צריך להדאיג. הוא

הספיק כבר להתחרט על מעשהו ואני נוטה להניח שאדם ברמתו יגיש מהר מאוד למס' קנה כי יש דרכים אחרות, תרבותיות ומהוגנות יותר, כדי להגיב על מה שנראה לו כמעשה-עוול עיתונאי כלפינו. עובדה היא שטופול ביקש לאחר מעשה להת' נצל גם בפני עורכו הראשי של הארץ, אך זה טרק את הטלפון בפניו.

התופעה מעוררת הדאגה אינה לכן דווקא המעשה הפסול שעשה חיים טופול. מדאיגה יותר היא ההודאה הכימעט טור טאלית, בה זכה מעשה הביריונות שלו. הן בקרב אורחי המסיבה שנערכה אצל רבקה' והן בחוגים רבים בהם הפך המע-שה נושא לדיון ולוויכוחים.

מייד אחרי מעשה התקיפה, זכה טופול לגל של טפוחות על השכם והצהרות עידוד בפי אישים שונים הנמנים עם צמרת הציבוריות הישראלית — הפולי-טית, הצבאית והבידורית.

אנשים שקולים ומפוכחים היו מוכנים להשמיע בעקבות התקרית הצהרות בפומי בי כמו "לא חצילים היה צריך לשפוך עליו, אלא רעל", "אני במקומך הייתי נועץ בו סכין!" נמצא גם אלוף במיר לואים אחר, שיש לו חשבון ארוך עם עיתונאי אחר, שלא אלה נוכח באותה מסיבה, שהתוודה בפומבי: "אילו אני הייתי פוגש את... (העיתונאי) כאן, הייתי הורג אותו."

המודהים עם טופול ניסו להצדיק את ההודאותם בטיעונים כמו "העיתונות בארץ הפכה לעיתונות אלימה, ונגד עיתונות אלימה ניתן לפעול רק באמצעים אלי-מים". במקרים אחרים, בהם סערו הרור חות בעקבות התקרית, אפשר היה לשמוע טיעונים חריפים הרבה יותר כלפי העיתור-נות כולה ומיקצוע העיתונאות ככלל.

אפשר אולי להסביר את התופעה בכך, שרוב המסתערים על העיתונות בעקבות מעשה התקיפה של טופול נמנים עם אלה שבשלב זה או אחר כתייהם היו חשופים לאור הורקורים. במהלך הקאריירה שלהם, יש להניח, נפגעו בצורה כלשהי על-ידי העיתונות, אם בביקורת על אישיותם ופי-עילותם או בצורה אחרת.

אולם נדמה לי ששורשי התופעה הם עמוקים יותר. את זעקת ה"עליהום" על העיתונות לא השמיע לראשונה דווקא חיים טופול. יש אחרים להם מגיעה זכות הראשונים בתי-חום זה.

מאז המהפך הפוליטי שהתחולל במדינה, השתנתה בהדרגה אך בעקביות האווירה סביב פעולתה של העיתונות החופשית. ההסתערות על אמצעי-התיקשורת לא באה מלמטה, אלא מלמעלה. אנשי השלטון והמישטר החדש הם שהיו הראשונים לכי-וון אצבע מאשימה כלפי אמצעי-התיקי-שורת, לתלות בהם את האשם על פירסום מחדלים ותקלות במערכת השילטונית. המהפך הפוליטי הליד גם מהפך רגשי ופסיכולוגי. יש קשר הדוק בין אי-הסוב-לנות הפוליטית, כפי שהיא מתבטאת בי-עמדות הפוליטיות של המישטר החדש, לבין אי-הסובלנות כלפי חופש העיתונות והיצירה, המקבלת מיום ליום ביטויים חמור-רים יותר. תלישת שירו של המשורר הי-דרווי סמיה אל-קאסם מחוברת ההסברה של משרד-החוק, אריאל, היא הדוגמה האחרונה לכך.

לא ייתכן שהביקורת המתמדת כלפי אמצעי-התיקשורת כפי שהיא מושמעת בפי נציגי השלטון החדש, לא תמצא הדים בקרב שכבות נרחבות וגם משכילות. תתי-רום את תרומתה ליצירת אווירה של אי-סובלנות חברתית.

שני המכתבים המעליבים בהארץ, שי-עוררו את זעמו של חיים טופול הם כשלעצ-ם ניצנים מובהקים של אי-סובלנות כזאת, בתחום החברתי, שאינה מוכנה להי-כיר בזכותו של כל אדם, לבור לו כרי-צונו את מקום מגוריו ואת בחירי-ליבו מבלי שהדבר ישלול ממנו, למשל, את הזכות להופיע בטלוויזיה הישראלית, אם מדובר במיקרה של נחמה הנדל.

עמדות מעין אלה, המושפעות מגל הי-לאומנות הקיצונית שמציף את הארץ, ראוי שיוכו להתייחסות מתאימה שתעמידן במ-קומם. תגובה אלימה רק שופכת עוד שמן למדורת אי-הסובלנות הכללית ההולכת ומשתלטת על חיינו.

Handwritten signature or note in the bottom left corner.

שחקן טופול

גם הוא בחצילים

במכתב משלו למערכת ואף התיישב לכי-תוב את מכתב התשובה למעליביו. אולם תוך כדי כתיבה, חזר בו. כעבור כמה שעות נתקל במסיבה במי שנראה בעיניו אחראי לפירסום שני מכי-תבי ההשמצה נגדו, גרעון סאמט, ואינס-טקטיבית התעורר בו הצורך להגיב.

בעיני מכריו ידוע טופול כמי שרחוק מאוד מלהיות איש אלים. להיפך, הרוח הטובה, הסלחנות המבודחת, החיון שאינו יורד מעל שפתיו, גם חלק מהתכונות הדומיננטיות שלו. גם הפעם בחר לעצמו בדרך תגובה, שבעיניו נראתה משום-ימה כלא אלימה.

הוא ניגש אל שולחן הכיבוד, עליו היו ערוכות קערות מאכלים שהביאו עמם ה-